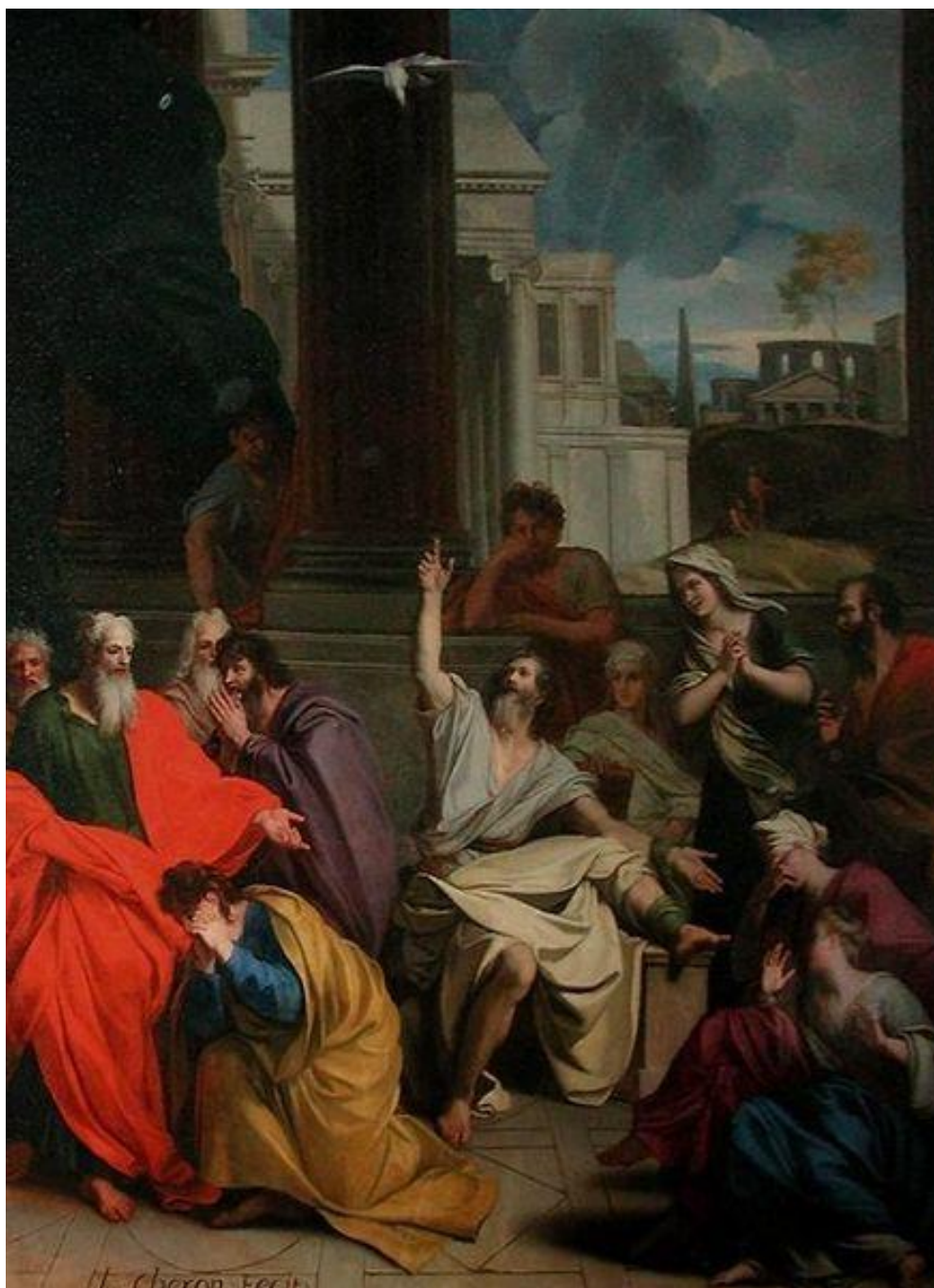

Agabus - lat.; gréc. Ἀγαβος/Agabos; tiež Agabo; skorý nasledovník *kresťanstva*; v *Skutkoch apoštolov* uvedený ako *prorok*; tradične pripomínaný ako jeden zo sedemdesiatich *apoštolov* vyslaných hlásať *evanjelium* (pozri *Kristus vysíela apoštolov*)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Agabus>

L. Chéron: Prorok Agabus predpovedá sv. Pavlovi jeho utrpenie v Jeruzaleme (1867)

Agag - hebr. אָגָג /Agaga; arab. يَاجُوج – „vysoký“; v severozápadnom semitskom jazyku semitský titul a dynastické meno kráľov *Amalekovcov*; v hebrejskej biblii (*1Samuelova 15*) je Agag porazený izraelským kráľom *Saulom* v rámci plnenia príkazov boha *Jahve*; keď však Saul zlyhal a nechal Agaga nažive a ušetril aj jeho najlepšie dobytok, Samuel vyniesol Boží rozsudok a odmietol Saula ako kráľa; trest smrti nad Agagom vykonal potom prorok Samuel; Saul odišiel na horu *Karmel* a do *Gilgálu* a tam sa stretol so Samuelom, ktorý ho zbavil kráľovskej moci

G. Doré: Samuel dáva zabiť amálekovského kráľa Agaga. Smrť Agaga (drevoryt, 19.st.)

Agamemnón - gréc. Αγαμέμνων/Agamenón; lat. Agamemnon

-v gréckej mytológii syn *Átreia* a brat *Menélaa*; *mykénsky* kráľ, vrchný veliteľ gréckych vojsk počas *Trójskej vojny*; zavraždený svojou ženou *Klytaimnéstrou* a jej milencom *Aigistom*

Beliana: legendárny achájsky kráľ, vládca v *Mykénach*; jeho otcom bol *Átreus*, ktorý zavraždil synov svojho brata *Thystea*; keď *Thysteov* syn *Aigistos* zabil *Átreia*, musel s bratom *Menelaom* utiecť do *Sparty*, kde ho prijal kráľ *Tyndareos*; *Aigistos* sa neskôr sa vrátil do *Mykén*, aby pomstil otcovu smrť; zabil strýka *Thyesta* a vyhlásil sa mykénskym kráľom; *Agamenón* s manželkou *Klytaimnéstrou* mal syna *Oresta* a dcéry *Chrysothemidu*, *Elektru* a *Ifigeniu* (Homér namiesto *Elektry* uvádza *Laodiku* a namiesto *Ifigenie* *Ifianasa*); účastnil sa *trojskej vojny* a po návrate do *Mykén* bol zavraždený manželkou *Klytaimnéstrou* a jej milencom *Aigistom*; pochovaný pri hradbách mesta; otcovu smrť pomstil *Orestés*; osudy *Agamemnóna* a jeho rodiny spracoval *Homér* v epose *Illias*, v tragédiách *Aischylos* a *Euripidés*; keď *Schliemann* 1876 objavil prvé *šachtové hroby* v *Mykénach*, domnieval sa, že odkryl *Agamemnonov* hrob; a jeho menom nazval jednu zlatú masku; bol to omyl, pretože hroby bol zo 16.-15.st. pr.Kr.; pozri *Trója*

pozri *Ifigénia, Kasandra, Élektra, Chréýseis, Lykomédes*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Orestea#Agamennone>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Agamennone>

<https://www.google.sk/search?q=Agamemn%C3%B3n&espv=2&biw=1844&bih=995&tbn=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CDwQsARqFQoTCNLM6ZSLz8cCFYQJLAod5e8EwQ>

Elektra, Orestes a Hermes pri hrobe Agamemnona (peliké, 380-370 pr.Kr.)

G. B. Tiepolo: Aténa bráni Achillovi zabiť Agamenona (18.st.)

Rembrandt: Palamédes pred Agamemnónom (1626)

G. B. Tiepolo: Eurybates a Talthebios vedú Briseidu k Agamemnonovi (18.st.)

tzv. **Agamemnónova maska** - tzv. *maska Agamemnónova*
agamové texty - náboženské texty o indickej bohyni *Párvati*

Agapitus Palestínsky - (274); mučeník svätec, člen palestínskej šľachtickej rodiny Anicia; podľa legendy zomrel ako 15 ročný; bol odsúdený na smrť prefektom Antiochom a cisárom Aurelianom za to, že bol kresťan; bol hodený miestnej arény medzi divú zver (pozri *ad bestiam*); zver mu odmietla ublížiť, preto bol sťatý; pozri *kresťanskí svätci*

https://en.wikipedia.org/wiki/Agapitus_of_Palestrina

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Agapitus (Norimberská kronika, 1440-1514)

agapy/hody lásky - z gréc. ἀγάπη/agápe – „láska“ (k Bohu, ľuďom; nie zmyselná); lat. agape

-*kresťanské* poňatie Božieho sebaobetovania; pozri *diakon*; *Zenon*

- 1.láska Boha k ľuďom a ľudí k Bohu i k blížnemu (pozri *Caritas*)
2. starokresťanské bratské spoločné hostiny, ktoré mali slúžiť na upevnenie jednoty veriacich, znak súdržnosti zboru a podporu chudobných; korene agapé boli ešte židovské a všeobecne staroveké; v kresťanských súvislostiach boli pripomienkou udalosti *Poslednej večere*; na tradíciu agapé odkazuje aj námet Krista lámajúceho chlieb pri *Večeri v Emauzoch*

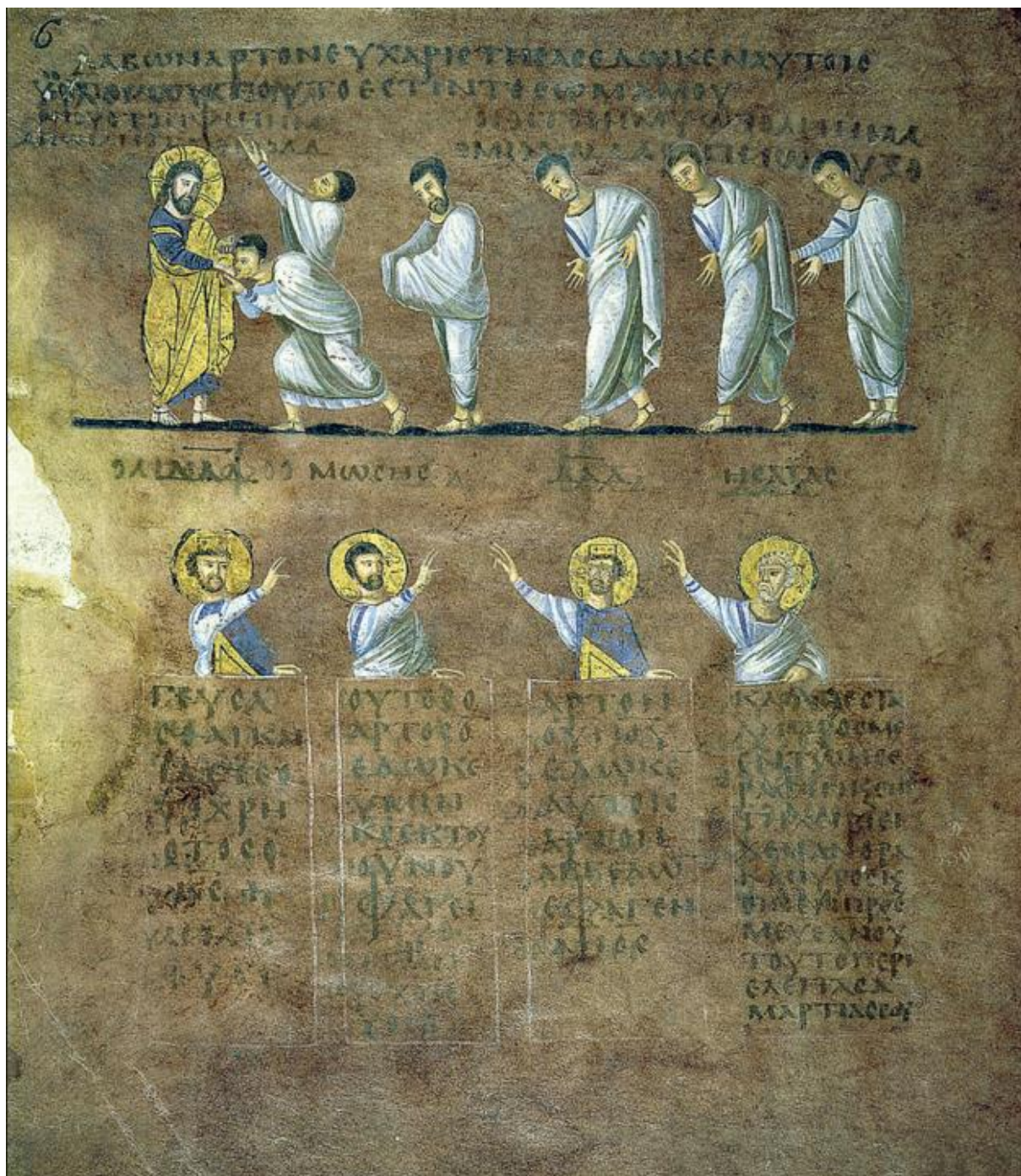
Beliana: starokresťanská bratská spoločná hostina, ktorá mala slúžiť na upevnenie jednoty veriacich a podporu chudobných; obdoba sakrálnych hostín v *judaizme* a *helenizme*; pripomienka *večere Pánovej* spojená so slávením *eucharistie*; pre neporiadky, ktoré vznikali neskôr, milánsky biskup *Ambróz* agapé zakázal; snem v Kartágu (391) sa uzniesol vyčleniť agapy zo slávania *eucharistie* a viaceré miestne snemy ich zakázali konať v chráme (pravdepodobne veronský biskup afrického pôvodu *Zenon*); od začiatku 5.st. postupne zanikli (pravdepodobne nebolo v záujme kresťanskej cirkvi upevňujúcej si svoje postavenie, aby podporovala praktiky, ktoré v sebe niesli výraznú laický a rovnostársky rys, ktorý protirečil stredovekému prísne mu deleniu na stavy)

Heinz-Mohr v súvislosti s heslom *Posledná večera*: agapy boli spoločné hody lásky, konané počas chválorečenia Boha na znamenie definitívne trvalej pospolitosti; výjavy v *katakombovom* maliarstve

Malý lexikón biblie: starokresťanské hody lásky podľa vzoru *Poslednej večere* na pamiatku smrti *Ježiša Krista* a ako príprava na jeho príchod

Nový bibl. slovník v súvislosti s heslom *hody lásky*: kresťanská povinnosť milovať jeden druhého našla vždy svoj výraz v zhromaždeniach obce; pravá (kresťanská) obec sa vytvárala od najstaršej doby pri spoločnom stolovaní a hodoch lásky; už medzi *Židmi* bolo bežné spoločné jedlo, ktorým sa potvrdzovala spolupatričnosť a bratstvo; rovnaké praktiky používali aj *pohania*; kresťania v týchto praktikách pokračovali a neskôršie ich začali nazývať agapé; aj keď agapé mohol mať svoj pôvod v spoločnom židovskom stolovaní, niektorí vedci sa domnievajú, že svoju podobu agapé našiel až počas konkrétnych okolností *Poslednej večere*; prví učeníci pravdepodobne použili pre agapé prvú *eucharistiu*, ku ktorej došlo počas *Poslednej večere* (pri ktorej Kristus dával chlieb a víno svojim učeníkom ako *sviatosť oltárnu*); neskôršie sa spoločné jedlo či agapé od eucharistie celkom oddelilo; teóriu, že eucharistia a agapé predstavujú v Novom zákone dva rôzne typy sviatosti, bádatelia obecné odmietajú; pozri *lámanie chleba*, *Caritas*; *chlieb*

Nový bibl. slovník v súvislosti s heslom *Večera Pána*: v Skutkoch apoštolov (2,42-46) existujú súvislosti s ranou cirkvou zmienky o stolovaní, kde nachádzame termín *lámanie chleba*; skutočnosť, že v Skutkoch apoštolov neexistuje zmienka o *kalichu*, viedla ku vypracovaniu tézy, že tento jeruzalemský spôsob Večere predstavuje v istom zmysle najstarší a najpôvodnejší podobu sviatosti (sviatosti oltárnej); išlo o stolovanie obce a začínalo sa židovským zvykom lámania chleba; bolo to pokračovanie Ježišovej služby v *Galilei*, keď sýtil zástupy a spolu so svojimi učeníkmi tvoril spoločenstvo (haburah); motívom jeruzalemského obradu nebola Ježišova smrť, ale neviditeľná prítomnosť Pána v ich strede; chýbajúca zmienka o kalichu nemusí mať veľký význam; dôležitý je tón radosti tejto najstaršej podoby *eucharistie*, ktorá vychádza priamo zo zjavenia vzkrieseného Pána (pozri *Vzkriesenie Krista*, *Večera v Emauzoch*)

Vzájomné spolužitie apoštolov – jedenie chleba. Štyria evanjelisti (Codex purpureus Rossanensis, 6.st.)

Vzájomné spolužitie apoštolov - pitie vína. Štyria evanjelisti (Codex purpureus Rossanensis, 6.st.)

J. Cossiers: Večera v Emauzoch (Jakub st. posledný sprava, 1650)

agát - Beliana: rýchlo rastúce jedovaté opadavé stromy alebo kry pôvodne zo severnej Ameriky; listy nepárne perovito zložené, biele a ružové kvety usporiadané do strapcovitých súkvetí; vysoký asi 25m; pre mohutnú koreňovú sústavu sa využíva na zalesňovaní strží a neúrodných pôd; drevo má žltozelené jadro a pre svoju tvrdosť sa používa na výrobu náradia, v *rezbárstve* a *nábytkárstve*; pozri *slobodomurárske symboly*

Agáta - (3.st.); *kresťanská svätica*, panna a *mučienica*, ktorá sa podľa tradície narodila v Catanii na Sicílii a zomrela pri prenasledovaní počas vlády cisára Decia; jej mučenícke rany zahojil *apoštol Peter*, ktorý ju navštívil v jej cele; jej ďalšie mučenie sprevádzalo *zemetrasenie*; pri výročí jej mučeníckej smrti došlo k výbuchu sopky *Etna*, ale obyvatelia Catánie boli zachránení jej *závojom*, ktorého záračná sila odklonila tok lávy; Agáta zobrazovaná v bohatom oblečení naznačujúcom jej urodzený pôvod, v ruke drží *palmovú ratolesť*; jej *atribútmi* sú miska a v nej dva *prsy* (boli jej pri mučení odstrihnuté); niekedy má pri sebe *nožnice* alebo *kliešte*; tvar jej odrezaných prs dal vzniknúť legende o Agáte ako tej, ktorá zaviedla užívanie *zvonov*; jej meno vzývané na ochranu pred *zemetrasením* a sopečnými výbuchmi a tiež pred ohňom (pozri *štrnásť pomocníkov v núdzi*); drží niekedy horiacu budovu; relikvia, jej závoj uchovávaný vo florentskej *katedrále*, vraj zahasína oheň; ďalšie jej ostatky tvoria najmenej šesť prstov; zobrazovaná zvyčajne ako *devocionálna* postava, sama alebo vo skupine s inými svätcami; *naratívne* scény zohavenia alebo hojenia rán sv. *Petrom* sa vyskytujú zriedkavo

www: sv. Agáta (†251), po slovensky skôr častejšie nazývaná *Háta*, sicílska panna a kresťanská mučienica; hlavná patrónka mesta Catania, ochrankyňa pred zemetrasením a erupciami sopky Etny; od 20.st. uctievaná aj ako patrónka chrániaci pred chorobami (nádory) prsníka; pozri *Lucia*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie* a *prirovnania*

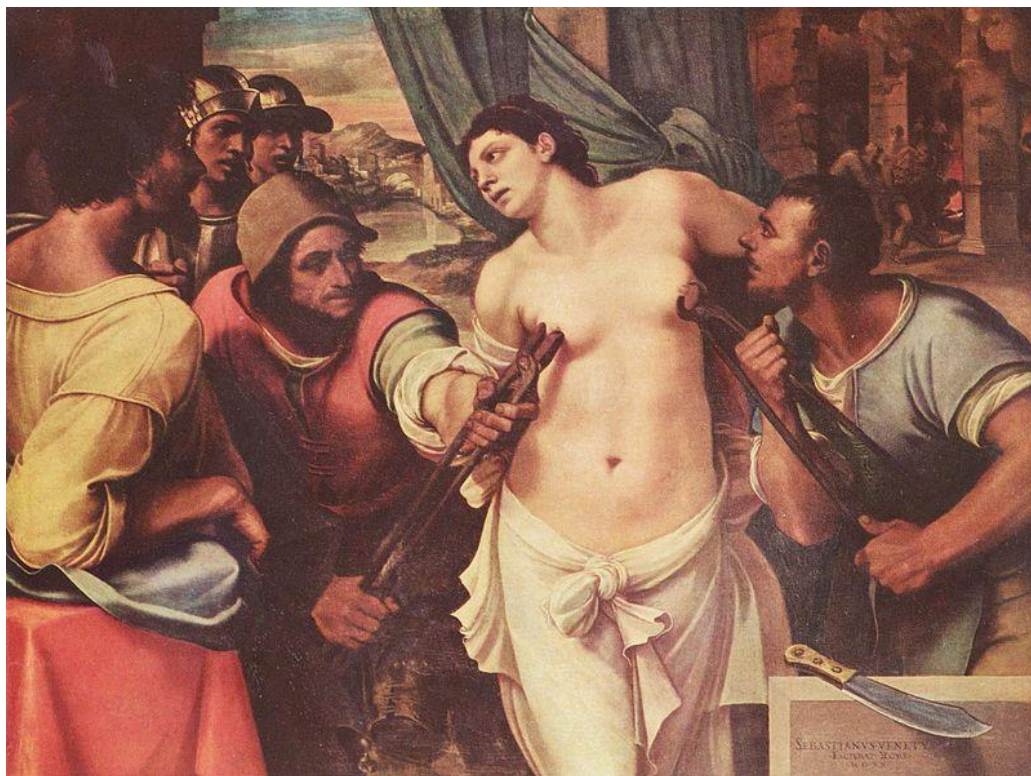
<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/8599938415/in/photostream/>

https://www.google.sk/search?q=Procaccini:+Martyrdom+of+St.+Agatha&esqv=2&biw=1848&bih=995&tbm=isch&imgil=57IxukTec2ngvM%253A%253BLrIldDUK3djiFM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.artoyster.com%25252Freligious-paintings_saints-

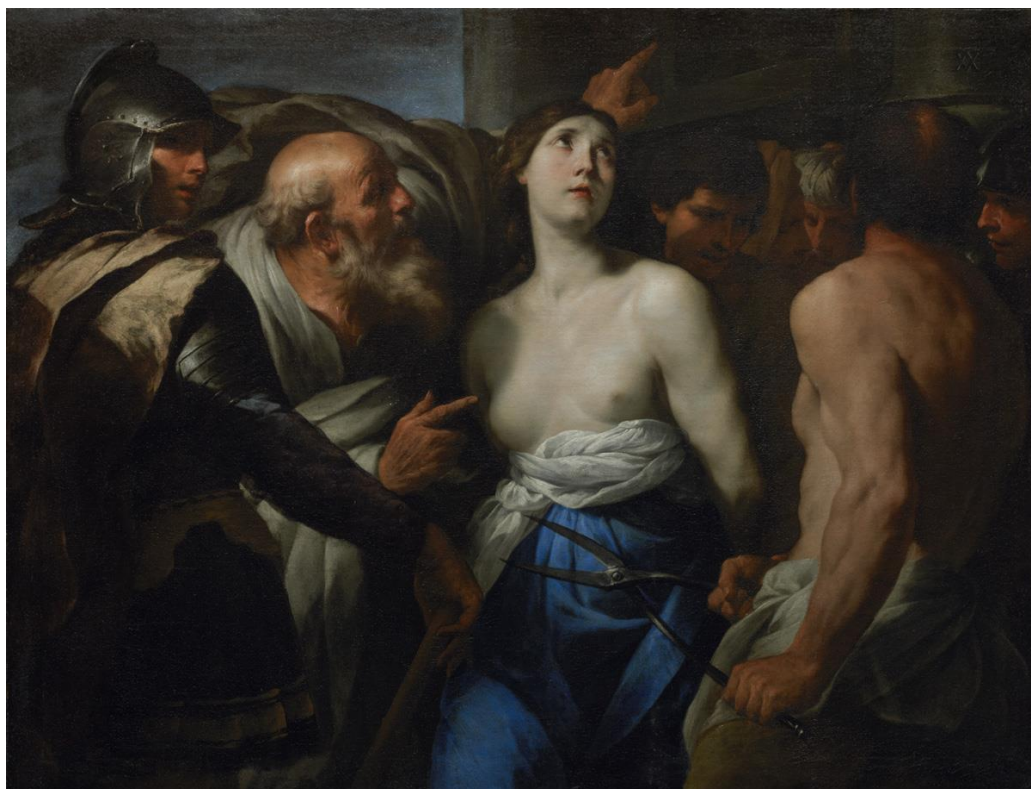
paintings.html&source=iu&pf=m&fir=57IxukTec2ngvM%253A%252CLrIldDUK3djiFM%252C&dpr=1&usg=__vNZnDNqgh4mqjIBB19Qwy0Ly_S0%3D&ved=0CCoQyjdqFQoTCMm3l5yy4MYCFYHxFAodvLwGYw&ei=6gaoVcmaF4HjU7z5mpgG#imgsrc=57IxukTec2ngvM%3A&usg=__vNZnDNqgh4mqjIBB19Qwy0Ly_S0%3D

Umučenie sv. Agáty (freska kostola v Jaleyrac, Francúzsko, 15.st.)

S. de Piombo: Martýrium sv. Agáty (1520)

A. Vaccaro: Utrpenie sv. Agáty (17.st.)

G. C. Procaccini: Mučenie sv. Agáty (17.st.)

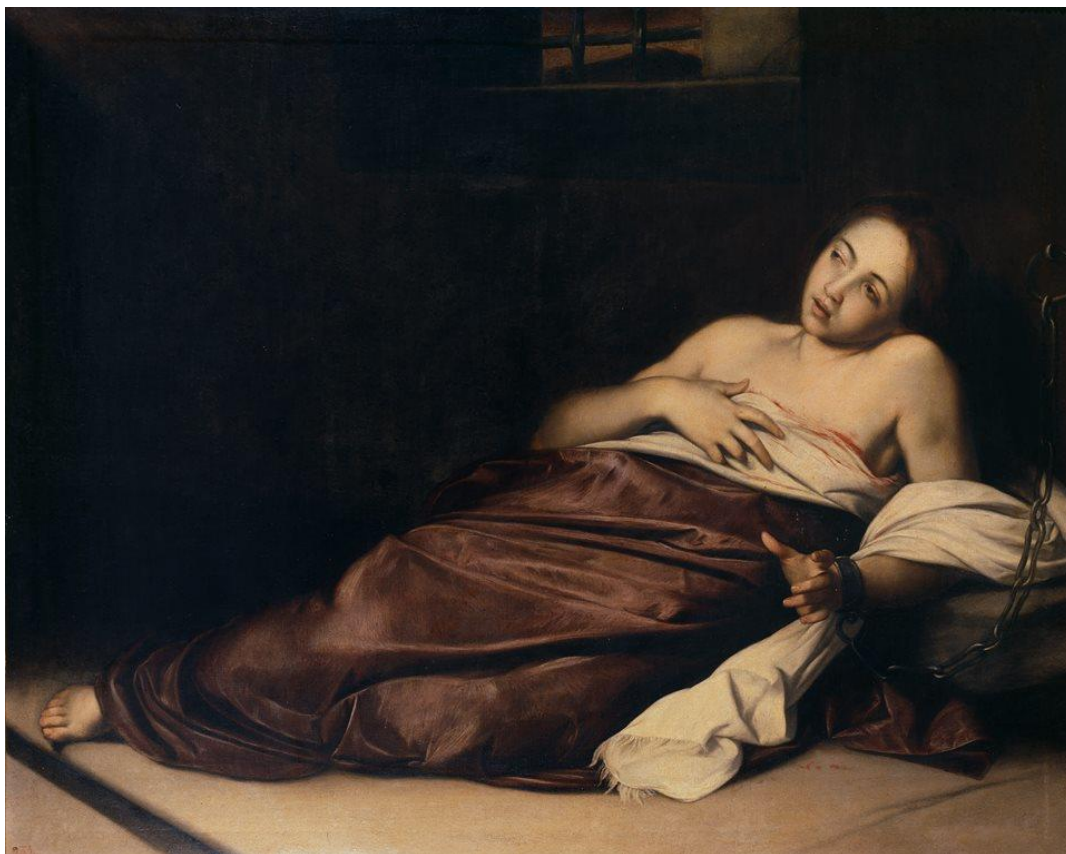
A. Vaccaro: Sv. Agáta (2.pol. 17.st.)

A. Vaccaro: Sv. Agáta (1635)

A. Vaccaro: Sv. Agáta (17.st.)

A. Vaccaro: Sv. Agáta vo väzení (2.pol. 17.st.)

A. Vaccaro: Sv. Agáta (17.st.)

G. B. Tiepolo: Martýrium sv. Agáty (freska, 18.st.)

L. Giordano: Sv. Peter so sv. Agátou vo väzení (štúdia, 17.-18.st.)

R. Langlois: Sv. Agáta (keramika a bronz, 1940)

Agathé Tyché - gréc. Αγαθη Τυχη/agathe tyche – „dobrý údel“; agathé – „dobro, dobrý“; tyché – „osud, údel“

www: v gréckej mytológii bola *Tyché* bohyňou *náhody*, spočiatku sprievodkyňou iných božstiev; až neskôr samostatnou bohyňou; označenie Tyché Agatha znamenalo šťastenu, zdar; v Ríme bola stotožňovaná s *Fortunou*; v neskorších časoch označovaná za manželku *Agathodaimóna*

www v súvislosti s heslom *Eset*; množili sa jej funkcie; bola stotožnená s gréckou *Tyché* (*osudom*) a potom sa nazývala *Isityché* či Tyché Agathé

-antická personifikácia úlohy cisára; zobrazovaná ako postava v podobe *génia* s *krídlami*; pozri *anjel* (Biedermann)

Agathius/agatys - lat.; tiež *Achatius*, *Acacius*

agathodaimónos - gréc. αγαθοδαίμωνος/agathodaimonos – „dobrý démon“ < αγαθη/agathé – „dobrý“; δαίμωνος/daimonos – „duch, démon“

1.v grécko-rímskej dobe typ dobrého *démona*; existovali dobrí démoni človeka, ale aj zlí démoni, démoni miest, dedín apod.; pozri *Šaj*, *Ka*; *alfa a omega* (Lurker)

2.grécko-rímsky boh šťastia, známy už v oblasti egyptskej *Alexandrie*; tu zobrazovaný v podobe *hada*, preto snáď mal funkciu *androgýnného* boha plodnosti; neskôršie však označovaný za manžela *Agathé Tyché*, bohyne dobrého osudu; tomuto bohovi sa vykonávali obety po *jedle* a bol považovaný za láskavého strážcu *domácnosti*; pozri *bohovia šťastia*

Agauē/agave - lat. – „agáve“; gréc. Αγανη/Agaué; v *gréckej mytológii* matka *Pentheā*, kráľa v boiótskych *Tébach*, prívržienkyňa kultu *Dionýza*; ako vodkyňa *bakchnatiek* nechala svojho syna roztrhať, lebo bol nepriateľom dionýzovského kultu

agáva - gréc. αγανη/agaue; druh *aloe*

Agbar - pozri *Agabar*

Agenor - lat.; gréc. Αγήνωρ/Agénor; Agenor bolo meno viacerých gréckych hrdinov; najznámejší bol kráľ Sidónie vo *Fenícii*, syn *Poseidóna* a nymfy Líbye; jeho dcérou bola *Európa*, Diova milienka, synom *Kadmos*, ktorý založil *Téby* a priniesol Grékom znalosť *písma* (pozri *grécke písmo*); jeho synmi boli *Foinikos a Kilikos*, ktorí dali mená krajinám, v ktorých vládli

-syn psófidského kráľa *Finea*, ktorý bojoval v *trojskej vojne* a zadržiaval *Achilla* pri rieke Skamandros, až kým sa jeho druhovi nestiahli z hradieb *Troje*

-aiolský kráľ, ktorého synom a nástupcom bol *Thestios*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ag%C3%A9n%C3%B3r>

Ageus - lat. < gréc. Αγυς/Agyis, Αγγιαος/Aggiaos < hebr. חַגְגַּי / Chaggaj – „Sviatočný deň; Narodený vo sviatočný deň“

www: gréc. tiež *Aggea*, *Aggeus*, zriedkavo Agej; hebr. Haggai, Chaggai, Hagijah, Haggaj; lat. Ageus

Nový bibl. slovník: jeden z dvanástich *malých prorokov*, pôsobiaci v *babylonskom zajatí*; jeho spis zaznamenáva posolstvo od augusta do decembra 520 pr.Kr., to znamená 18 rokov po návrate Židov zo zajatia (pozri *babylonské zajatie*); práce na obnovení *jeruzalemského chrámu* boli pre nedostatok peňazí prerušené a Ageovou hlavnou úlohou je prinútiť súčasníkov k ich obnoveniu, v čom mu pomáha prorok *Zachariáš*

Baleka v súvislosti s heslom *proroci*: ako *atribút* má mešec (západná fasáda v Amiense); pozri *atribúty*, *symbols*, *alegórie a prirovnania*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Aggeo>

http://www.artbible.net/1T/-Hag-01,01-Misc_Portraits_Agee_Evenements/index2.html (prehľad diel)

D. Veit: Prorok Aggeus povzbudzuje Zerubábela a veľkňaza Jozueho k stavbe chrámu (drevoryt, 16.st.)

Prorok Aggeus povzbudzuje Zerubábel a veľkňaza Jozueho k stavbe chrámu (drevoryt, Lutherova biblia, 15.-16.st.)

Aggeus prináša slovo Hospodinovho (rytina, Lutherova biblia, 15.-16.st.)

Ch. Weigel st.: Prejav proroka Agea (17.-18.st.)

Aggea - gréc.; lat. *Ageus*

Aggod István - (*1947); maďarský maliar

<http://www.festomuvesz.hu/aggodistvan/>

https://www.google.sk/search?q=Aggod+Istv%C3%A1n&espv=2&biw=1844&bih=995&tbn=isc&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CDkQsARqFQoTCP6OqPi_08cCFcSWLAodYIIDsQ&dpr=1

I. Aggod: Zuzana a starší (2.pol. 20.st.)

I. Aggod: - (2.pol. 20.st.)

I. Aggod: Zimný výlet (2.pol. 20.st.)

Aglaia - gréc. Αγλαία/Aglaia – „Skvelá“

- 1.v *gréckej mytológii* jedna z troch *Charitiiek* (rímske *Grácie*); pozri *Euforsyne*, *Thalia*
- 2.manželka argoského kráľa *Abanta*, matka *Proita* a *Akrisia*

Aglaiofone - gréc. Αγλαιοφωνε/Aglaiofone – „Jasnohlasá“

Zamarovský v súvislosti s heslom *Sirény*: podľa *Homéra* boli *Sirény* dve, podľa neskorších autorov ich bolo deväť; ako ukazujú ich mená, vynikali krásnym hlasom: *Aglaiofone* (Jasnohlasá), *Telxepeia* (Očarujúca), *Peisinoe* (Zaliečavá), *Molpe* (Spevavá); pozri *grécka mytológia*

Aglibol - sýrsky boh

Sýrski bohovia Aglibol, Baalshamin a Malakbel (1.st.)

aglomerácia - z lat. agglomerare – „pridružiť (k čomu); v úzkom význame nahromadenie veľkého počtu obyvateľstva, ako výsledok územného zoskupovania; závislosť od zastavanej plochy sídiel, ich vzájomných hospodárskych a sociálnych väzieb; pozri *urbanistika, mesto; ahu*

Agnes - lat.; *Anežka*

Agni – hind. अग्नि/Agni; vo *védскеj* a *hinduistickej* mytológii boh ohňa, domáceho a obetného ohniska (pozri *domácnosť*), sprostredkovateľ medzi bohmi a ľuďmi; jeden z najvyšších *védskych* bohov; ďalší: *Rudra, Súrja, Váju, Indra*; jeho *jazdeckým* zvieratom bol *cap*; pozri *indickí bohovia; sanskrt*

Biedermann v súvislosti s heslom *cap*: na *capovi* jazdil *védsky* boh Agni

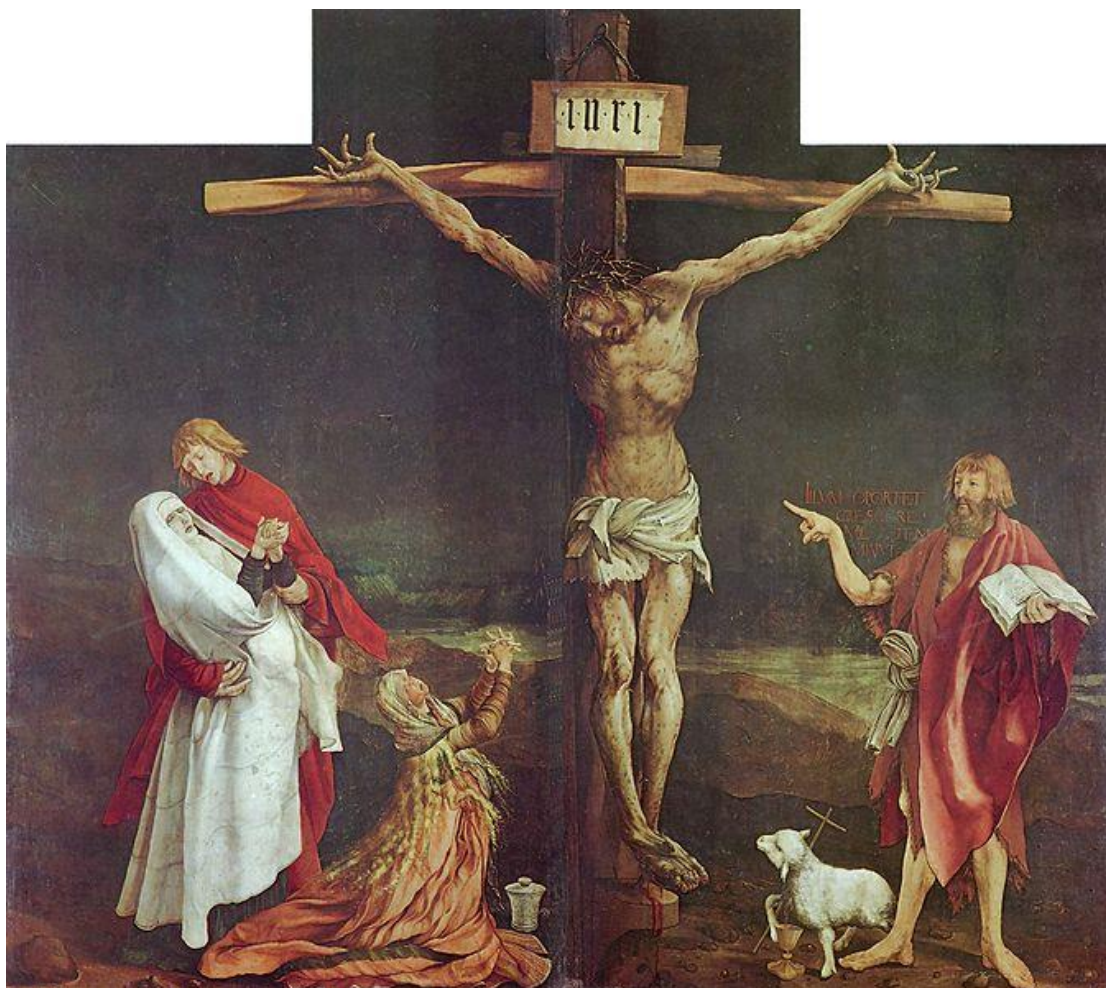

Boh Agni (thangka)

agnosticizmus - z lat. agnocere – „skúmať, poznávať, chápať, rozumieť“; názor, vymedzujúci nejaké hranice možnosti poznania; pozri *slobodomurárstvo* (Delet)

agnus - lat. – „baránok, jahniatko“; z lat. agnocere – „poznávať“ (mláďa poznáva medzi množstvom oviec svoju matku, ovca pozná svoje mláďa v číade ostatných zvierat podľa jeho bľachania)

agnus Dei - 1.*baránok Boží*; symbol Krista a jeho obete na kríži; pozri *Ecce Agnus Dei*; *aureola*
2.*časť zhudobnenej svätej omše*; pozri *spev*, *spev liturgický*

M. Grünewald: Ukrižovanie Krista (Isenheimský oltár, 1512-1516)

F. Zurbarán: Agnus Dei (1635-1640)

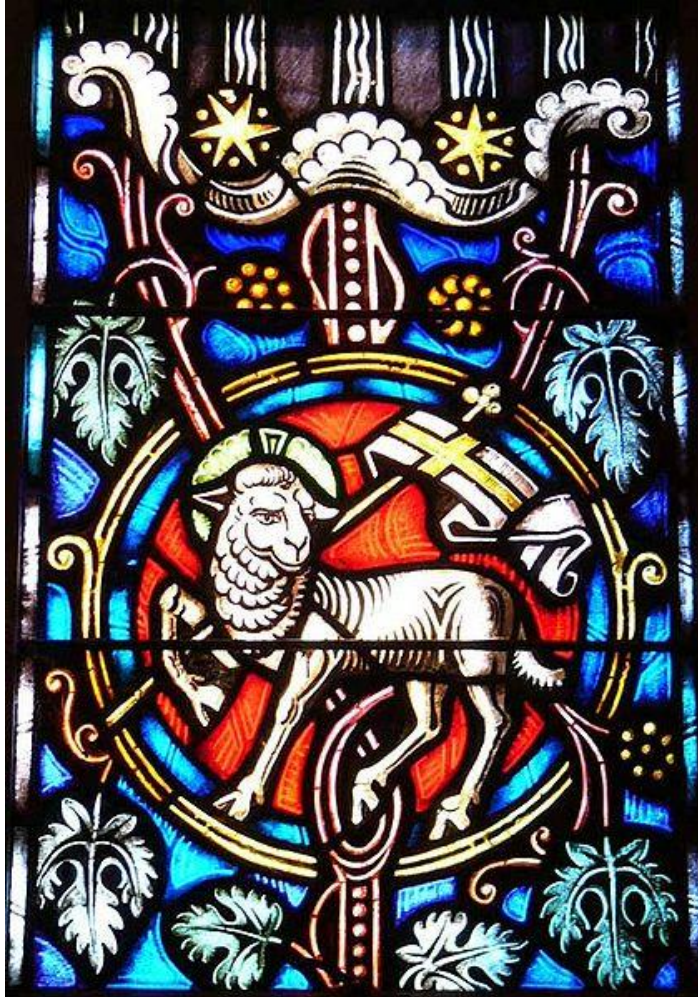
Viedenský maliar z 2. polovice 18.storočia: Svätá rodina s Jánom Krstiteľom (1751-1800)

Taliansky maliar z 1. polovice 18.storočia: Sediaca Madona s Ježiškom a sv. Jánom Krstiteľom (agnus Dei, 1720-1740)

F. Moczik: Malý Ježiško so svätým Jánom Krstiteľom (1890-1900)

Agnus Dei s krížovou zástavou (vitráž kostola sv. Ignáca v Chestnut Hill, Massachusetts)

agnusek - tiež *agnušteľ*; upomienková a magická medaila s vyobrazením *Baránka Božieho*; agnusek sa volala aj *monštrancia* s touto medailou

Beliana: okrúhle medailóniky s vytlačeným obrazom Baránka Božieho na prednej strane a iného motívu na zadnej strane; boli zhotovené z vosku minuloročného *paschalu* (veľkonočnej sviece) s pridaním vosku z iných sviec; posväcujú sa v Ríme v oktáve *Veľkej noci*; táto obyčaj známa od 8.st. je pravdepodobne oveľa staršia, lebo agnusek sa našiel v hrobe z 5.st.; od 14.st.-15.st. sa svätenie agnuskov stalo výlučnou výsadou *pápeža*, ktorý ich svätí v prvom roku pontifikátu, potom každých 7 rokov; jeho meno je na agnusku vytlačené; v ľudovej reči sa agnuskami označujú aj drobné kovové medailóniky

agóni - z gréc. Ἀγών/Agone – „Agóni“ < ἄγων/agón – „zápas“; ľudoví protirímski a protikresťanskí bojovníci 4.st.; ich ochrancom bol *Hermes*, boh širokých ľudových vrstiev, pastierov, zlodejov, pocestných; pozri *grécka antická kultúra*; *grécki bojovníci*

agónia - z gréc. ἄγων/agón – „zápas, zápasenie, preteky“; lat. agonia – „smrteľný zápas“; prídavné meno je agonický

- 1.stav pred smrťou so zánikom životných funkcií; pozri *zomierajúci*, *mŕtvy*, *smrteľné lôžko*
2. stav, niečo pred zánikom vôbec; neznesiteľné utrpenie

P. J. Quast: Smrt' prichádza (17.st.)

M. Beckmann: Veľká scéna z agónie (1906)

V. Hložník: Agónia vojny (1958)